

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Частина 2

COMBAT HORTING AND ACTIVITIES OF UKRAINIAN LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES

ІРІНЬ – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

***МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ***

Частина 2

**14-15 липня 2020 року
м. Ірпінь**

*Рекомендовано до друку Науково-методичною колегією
Національної федерації бойового хортингу України
(протокол від 24.07.2020 № 7).*

Науковий керівник конференції

Пашко П. В. – ректор Університету державної фіскальної служби України, доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України.

Організаційний комітет конференції

Голова оргкомітету:

Чмелюк В. В. – кандидат юридичних наук, проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, полковник податкової міліції, учасник бойових дій.

Голова науково-методичної ради оргкомітету:

Єрмоєнко Е. А. – професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ ЗС України, учасник бойових дій.

Заступники голови оргкомітету:

Грищук В. Л. – кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, підполковник податкової міліції, учасник бойових дій;

Бухтіяров О. А. – кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, учасник бойових дій.

Члени оргкомітету:

Параниця С. П. – кандидат юридичних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, учасник бойових дій;

Антоненко С. А. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України;

Бадьора С. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України;

Гарбовський Л. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України.

Є80 Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (14–15 липня 2020 року) / уклад.: Е. А. Єрмоєнко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. Ч. 2. – 872 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання бойового хортингу, проведені відповідно до угоди про співпрацю між Національною федерацією бойового хортингу України та Університетом державної фіскальної служби України. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

Остапенко О. І., Єрмоєнко Е. А., Тішин А. В.	
Бойовий хортинг як засіб формування у старшокласників готовності до військової служби	638
Оржеховська В. М., Єрмоєнко Е. А., Мухін О. А.	
Бойовий хортинг: регламентація і спрямованість рухової активності спортсменів	652
Ганчева В. І., Єрмоєнко Е. А., Коломоєць Г. А.	
Бойовий хортинг: методика застосування дихальних вправ у процесі занять	667
Єрмоєнко Е. А., Кузора І. В., Тішин А. В., Єрмоєнко В. Е., Вехтєв В. В.	
Особливості військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти	682
Федорченко Т. Є., Єрмоєнко Е. А., Єрмоєнко В. Е.	
Бойовий хортинг і методика проведення занять в умовах здоров'язберігальної педагогіки	695
Єрмоєнко Е. А.	
Методика військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу ..	713
Мухін О. А., Єрмоєнко Е. А., Тішин А. В.	
Бойовий хортинг як засіб військово-фізичної підготовки та явище бойової культури українців	732
Єрмоєнко Е. А., Кузора І. В., Тішин А. В., Єрмоєнко В. Е., Вехтєв В. В.	
Функції військово-патріотичного виховання дітей та молоді засобами бойового хортингу	750
Кольченко А. П., Єрмоєнко Е. А., Бабурнич С. А.	
Патріотично-орієнтована діяльність бойового хортингу як результат привласнення всіх видів соціального досвіду	765
Коломоєць Г. А., Єрмоєнко Е. А., Деревянко В. В.	
Бойовий хортинг і принципи формування духовно-моральної вихованості учнів	776
Єрмоєнко Е. А.	
Бойове коріння і воїнське призначення бойового хортингу	793
Єрмоєнко Е. А.	
Духовні основи бойового хортингу	812
Вехтєв В. В., Єрмоєнко Е. А., Тішин А. В.	
Бойовий хортинг у військовому мистецтві	827
Кузора І. В., Єрмоєнко Е. А., Вехтєв В. В.	
Військово-патріотична програма бойового хортингу	840
Єрмоєнко Е. А.	
Місія бойового хортингу як виду спорту і бойового мистецтва	852
НАШІ АВТОРИ	868

матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 315–322.

96. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Butok, O. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng – systema natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditey ta molodi* [Combat horting is a system of national-patriotic education of children and youth]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 9 (pp. 61–70). Kyiv: Palyvoda A. V.

97. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-prykladnoi pidgotovky pravookhorontsiv do vykonannia sluzhbovo-boyovykh zavdan z protydii kontrabandi u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl* [Combat horting as a means of professional and applied training of law enforcement officers to perform combat missions to combat smuggling in the areas of the Joint Forces Operation]. *Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku)*. Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 59–73.

98. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2019). *Boyovyi khortyng u program navchannia i profesiyno-prukladnoi pidgotovky kursantiv pravookhoronnykh spetsialnostei zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy* [Combat horting in the program of training and professional and applied training of cadets of law enforcement specialties of higher education institutions of Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 11 (pp. 6–19). Kyiv: Palyvoda A. V.

99. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bondarchuk, V. V. (2020). *Boyovyi khortyng u pidrozdilakh derzhavnoi mytnoi sluzhby dlia pidhotovky spivrobotnykiv do protydii nezakonnomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl na skhodi Ukrainy* [Combat horting in the units of the State Customs Service to prepare employees to combat the illegal movement of goods in the areas of the Joint Forces Operation in eastern Ukraine]. *Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku)*. Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 7–25.

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У ВІЙСЬКОВОМУ МИСТЕЦТВІ

Вехтєв В. В.

*Кіровоградська обласна федерація бойового хортингу,
м. Кропивницький*

Єрмоєнко Е. А.,

Тішин А. В.

Університет ДФС України, м. Ірпінь

Актуальність наукового дослідження. Принципи бойового хортингу у військовому мистецтві – це ті, що впливають із законів війни і законів військової науки, найбільш загальні, основоположні і нормативні положення про способи підготовки і ведення збройної боротьби з метою досягнення успіху в ній [1–12; 18–29]. Вони виступають як відображені і перетворені в головах людей вимоги законів війни і бою, як специфічний прояв цих законів. Але за своїм характером принципи бойового хортингу у військовому мистецтві представляють єдність усіх обставин.

З одного боку, вони виражають об'єктивний зміст законів збройної боротьби, абстрагуються від них, а не є продуктом людської уяви. З іншого боку, принципи бойового військового мистецтва суб'єктивні за формою і частково за змістом. Вони не тільки відображають зміст законів війни, а й висловлюють установку, мету діяльності всього особового складу в бойових умовах. Їх формулювання – це результат свідомої творчості людей [13].

Принципи бойового військового мистецтва за методикою бойового хортингу складаються у результаті безпосереднього відображення законів війни, опосередкованого відображення одного або декількох законів війни крізь призму законів науки, шляхом аналізу бойового досвіду людей. Прийнято виділяти групу загальних і приватних принципів військового мистецтва.

Загальні принципи мають силу для збройної боротьби будь-якого масштабу. До них відносяться наступні принципи: висока активність і рішучість воїна в бою; оволодіння ініціативою та її утримання; завчасне створення і вміле використання резервів; раптовість дій, облік та повне використання духовного фактора; всебічне забезпечення бою; твердість і неперервний контроль над військом.

Ці принципи вимагають від воїна чітких рішень і раціональності при оцінці ситуації або виборі того чи іншого рішення. Приватні принципи проявляються в бойових діях кожного роду військ, у різних масштабах і видах бойових дій, в окремих війнах. Яке місце займають принципи військового мистецтва в механізмі використання законів війни? На відміну від законів військової науки, які лише констатують наявність істотного зв'язку в збройній боротьбі, і з яких не випливають конкретні практичні рекомендації для воїна, принципи бойового хортингу, військового мистецтва виступають як керівні положення, загальні рекомендації для діяльності воїна у процесі підготовки і ведення бойових дій.

Виклад основного матеріалу. Принципи військового мистецтва представляють собою нормативні правила, які більш безпосередньо впливають на поведінку воїна в бою, ніж закони військової науки. Але принципи військового мистецтва – це не строго детерміновані рекомендації [14–17]. Тому процес їх використання і застосування носить творчий характер і вимагає від воїна високої майстерності, компетентності і гнучкості мислення.

Основною ланкою в механізмі використання воїном об'єктивних законів війни є бойові настанови, інструкції, в яких конкретизуються, закріплюються вимоги законів бойових дій, законів військової науки і принципів військового мистецтва. Усі настанови є відображенням законів військової науки і принципів військового мистецтва, в яких, в свою чергу, відображаються закони війни.

Отже, свобода волі воїна, який займається бойовим хортингом, відрізняється від звичного для цивільних людей поняття «свобода». У військовому житті інтереси роботи, служби і держави однозначно стоять на першому плані, і воїн у своєму рішенні в першу чергу керується бойовою необхідністю, а потім вже усіма іншими факторами. Це, власне, і відрізняє військову людину від звичайної цивільної особи. Військовий не має права відмовитися від вирішення завдань своєї служби.

Перед лідером у житті часто постає проблема вибору, і тому слід глибоко осмислити, в чому проявляється свобода волі особистості. Від того, які рішення лідер приймає, буде залежати виконання поставленого перед ним завдання і вся подальша діяльність. А це означає, що спортсменам бойового хортингу вже зараз потрібно вчитися тому, як робити свій вибір і як між багатьма рішеннями знаходити правильне. Зрозумівши закони війни, потреби підлеглих, інтереси свої та служби, як слід зваживши їх і оцінивши, можна дати розумну і раціональну відповідь на поставлене завдання і вибрати правильний шлях його вирішення.

Аналіз проблематики показав, що бойовий хортинг як школа воїнів та професійно-прикладне бойове мистецтво є явищем дуже складним, багатоликим і продуманим. Проте, очевидна життєстійкість його бойової традиції, його незвичайна пристосованість до різних соціально-історичних і культурних умов, за незмінної привабливості для сучасної цивілізації.

Школи бойового хортингу історично склалися як спільності, об'єднання, очолювані майстрами бойового хортингу – вчителями, наставниками. Тут існує певна ієрархія, яка визначається рівнем майстерності і духовної зрілості членів школи – майстер, старші та молодші учні. Витоки цієї ієрархії лежать в сімейно-родових підвалинах організації професійних середньовічних об'єднань.

Особистісна основа навчання в школах бойового хортингу, їх внутрішня згуртованість і зовнішня автономність постійно вимагають розробки особливої розгалуженої системи особистісно-професійного відбору учнів, контролю за процесом навчання і оцінки його результатів. Розмірковуючи сьогодні про аспекти життєздатності бойового хортингу, обговорюючи перспективи розвитку цієї традиції, не можна не замислюватися і про те, що саме і в якому відношенні є прийнятним для наших українських сучасників і співвітчизників.

Цілком очевидно, що норми і принципи середньовічної, та ще й різнобічної культури не можуть зберегтися без змін. Досить звернутися для цього до досвіду асиміляції закордонних єдиноборств в Україні [30–49]. Адже зараз багато прихильників бойових мистецтв інших країн переходить у бойовий хортинг – українське бойове мистецтво. У той же час будь-яка культурна спадщина вимагає дбайливого до себе ставлення. Важливо, відкидаючи минуле, зовнішнє, не упустити вічні, сутнісні, цінності, які мають загальнолюдський сенс.

Бойовий хортинг іноді асоціюється в голові обивателя як небезпечний для здоров'я повноконтактний вид спорту та бойового мистецтва, в якому противники б'ють один одного руками і ногами. Цій думці ми багато в чому зобов'язані численним телевізійним бойовикам, та ще окремим недостатньо вихованим особистостям, які використовують прийоми бойового хортингу в якості демонстрації своєї фізичної переваги над іншими людьми, і тому невірним може здатися твердження, що бойовий хортинг сприяє зміцненню здоров'я і продовженню життя. А тим часом це – саме так. Бойовий хортинг є засобом тренування та оздоровлення людини.

Позитивний вплив на здоров'я занять єдиноборствами відомий досить давно. Ще в середині ХХ століття в Україні під час проведення медичних оглядів в школах лікарями було відзначено, що діти, які займаються боротьбою і боксом, різко відрізняються від інших учнів кращою фізичною підготовкою, пропорційністю статури і прекрасним здоров'ям. Бойовий хортинг покращує пластичність, збільшує витривалість, швидкість реакції, тренує все тіло і покращує його рухливість. Все це сприяє зміцненню здоров'я і безпосередньо впливає на збільшення тривалості життя.

З усього вищесказаного видно, що заняття бойовим хортингом допомагають людям продовжити життя і зберегти до глибокої старості фізичну активність. Тому з повною підставою можна стверджувати, що бойовий хортинг це не тільки мистецтво ведення сутички голими руками, а й мистецтво довго жити.

Філософська база бойового хортингу ґрунтується на системних принципах, що послідовно впливають один з одного, а саме: принцип освоєння прийомів і перевірки їх на практиці, де головною ідеєю є збалансований підхід до навчання на основі інтелектуального, морально-етичного та фізичного розвитку; принцип максимально ефективного використання енергії тіла і свідомості, який можна охарактеризувати як метод, що сприяє поліпшенню всіх сфер життєдіяльності людини; принцип взаємного розуміння і обміну знаннями, що є соціальним проявом вищого ідеалу бойового хортингу; принцип застосування навичок бойового хортингу не для скоєння зла іншим людям, а тільки в разі необхідності захисту честі і гідності себе і своїх близьких.

Через аналіз попередників і провідників бойового хортингу, нам вдалося з'ясувати витоки філософської бази «шляху українського воїна», а також ступінь її прояву в сучасному бойовому хортингу.

Коріння зародження принципів бойового хортингу лежать у школах військового виховання Київської Русі, Запорозької Січі та інших адміністративно-територіальних формувань бойового спрямування, що розташовувалися на прадавніх землях України.

Останній і підсумковий принцип послідовності від вивчення імітаційних форм до рукопашних сутичок бойового хортингу, був створений, розроблений Єрмоменком особисто, і таким чином було введено у програму навчання комплекси формальних вправ. У формальних комплексах він бачив як прихований сакральний сенс, так і цілком доступну для огляду практичну сторону. Крім форм Єрмоменко ввів і іншу абсолютно нову для бойових мистецтв форму навчання – це вільні сутички за комплексними правилами різнопланових відрізків часу.

Вони з великим успіхом були затребувані фахівцями бойового хортингу, і дозволили їм досягти високих результатів на спортивному поприщі. Але, спортивна сторона в них не виступає в якості ведучої, більш того, бойовий хортинг існує як реальний ефективний засіб практичної підготовки військовослужбовців та правоохоронців до виконання своїх

обов'язків. Власне, аналогічна ситуація сьогодні складається і в «світовому» бойовому хортингу, тобто тому бойовому хортингу, який знаходиться за межами України.

Те, що носить ім'я «світовий» бойовий хортинг, елементи підготовки воїна в ньому, практично не можуть бути затребувані за кордоном, оскільки це внутрішньоукраїнська система, зачинена для іноземного користування [50–65]. По суті, там видно лише «вершину айсберга», причому вершину, яка під впливом часу змінила свої обриси, придбала, нові контури і мало нагадує первісну форму бойового хортингу, який є професійно-прикладним видом спорту українських силовиків.

І все ж, ідеали «шляху українського воїна» бойового хортингу, незважаючи на те, що вони прийшли до нас з далекого минулого, зі світу абсолютно попередньої для нас прадавньої української бойової культури, зрозумілі і застосовні в даний час в будь-якій точці земної кулі. Справжні ідеали бойового хортингу – це високі загальнолюдські ідеали щодо вдосконалення світу.

Розглядаючи в широкому розумінні поняття «бойовий хортинг як спорт», охоплюється власне змагальна діяльність, спеціальна підготовка до неї, а також специфічні міжлюдські стосунки і поведінкові норми, які складаються на основі цієї діяльності. В такому розумінні спортивний шлях у бойовому хортингу постає досить складним багатофункціональним і різноманітним явищем соціальної реальності, яке займає неабияке місце у фізичній і духовній культурі українського суспільства.

Шлях спортсмена бойового хортингу, який тренується на результат, є надзвичайно дієвим засобом фізичного виховання, і по-особливому дієвим фактором формування особистості, що постійно стимулює до самовизначення і самоствердження. У сучасному українському суспільстві бойовий хортинг придбав чимале ідеологічне значення, став національним професійно-прикладним видом спорту України, тому Національна федерація бойового хортингу України планує продовжувати роботу в напрямі подальшого духовно-морального виховання спортсменів.

Сьогодні бойовий хортинг для деяких людей став однією з найважливіших складових суспільного життя. Для них бойовий хортинг – це професія, бізнес, а часом це і політика. Спортсмени, які досягли високих результатів, стають національними героями, кумирами мільйонів: ними захоплюються і пишаються, їхні надбання хочуть наслідувати. А чи багато серед них людей, які є високодуховними, гарно вихованими? Чи може спортсмен бойового хортингу своїми результатами служити Батьківщині? До чого більше призводить бойовий хортинг – до об'єднання або роз'єднання людей? І взагалі чи сумісний бойовий хортинг – не тільки професійний, але й аматорський, побутовий – з благочестивим життям?

Духовне виховання спортсменів бойового хортингу пов'язане з їхньою життєдіяльністю, стремліннями, вподобаннями, постійним вибором шляхів, культурним розвитком, участю у громадському житті, талантами, здібностями, надбанням певного набору ціннісних загальнолюдських якостей та іншими ознаками і мотивами загальнолюдської поведінки, яка у повній мірі залежить від особистого виховання.

Широкий кругозір спортсмена бойового хортингу набувається завдяки навчанню у різних сферах діяльності, читанню літератури, вивченню історії України та зарубіжних країн, різноманітної творчості, віршуванню, написанню статей, оповідань, малюванню картин, заняттю музикою, художнім мовленням, співом пісень різних жанрів, виявленню артистичних і циркових талантів, володінню іноземними мовами, та іншим виявам особистісних талантів [66–79]. Віршована мова і художня проза є двома типами організації художнього мовлення, між якими часом немає чіткої межі. Деякі явища носять перехідний характер, і їх приналежність до того чи іншого типу художнього мовлення можна визначити шляхом порівняння з іншими явищами.

Бойовий хортинг є національним видом професійно-прикладного спорту військовослужбовців та правоохоронців України, і він має великий вплив на загальнолюдське і військово-патріотичне виховання дітей, молоді та фахівців у цій галузі. Прикладні елементи підготовки спортсменів пропонуються тим особам, які бажають

служити у Збройних Силах України та інших силових структурах держави. Бойовий хортинг є одним з найбільш ефективних, масових і молодих видів професійно-прикладного спорту та воїнських мистецтв, який активно розвивається в усіх областях України.

Це бойове мистецтво, що синтезує в собі вивчення техніки прийомів самозахисту, духовних, енергетичних, психологічних аспектів розвитку. Бойовий хортинг однаково ефективний, як загальноприйнята і оздоровча система фізичних вправ, так і прикладна її частина, яка є універсальним засобом особистої самооборони.

Практика бойового хортингу вельми корисна для людей любого віку, незалежно від фізичних даних. Ця система не носить релігійного характеру та однаково доступна для всіх бажаючих. Бойовий хортинг представляє собою синтез воїнських засобів і розділів підготовки, що свідчить про ефективну систему прийомів самозахисту. Крім того, даний вид прикладної підготовки воїна є динамічною формою медитації, яка призвана вирішувати більшість конфліктних ситуацій розумним мирним шляхом.

Бойовий хортинг – унікальне професійно-прикладне мистецтво військовослужбовців Збройних Сил України, що народилося в Україні на початку ХХІ-го століття. В основі бойового хортингу полягає філософія гармонізації внутрішньої енергії людини з оточуючим світом, а також готовність особи до захисту себе, своїх рідних і держави в абиякій екстремальній ситуації.

Формування особистості воїна як людини і професійного фахівця з бойової підготовки, вивчення бойового хортингу відбувається у процесі багатократної практики специфічної техніки самооборони. Бойова техніка при уходах з лінії атаки, виконана в ефективній формі, внутрішньо продумана і зовнішньо відпрацьована, є надзвичайно потужною зброєю проти нападника.

Головна мета бойового хортингу в цьому напрямі – формування здорової, творчої і цілісної особистості людини, її гармонійного існування, а в разі нападу – своєчасної нейтралізації конфлікту через визначену техніку прийомів самооборони і володіння навичками дій в екстремальній ситуації [80–91]. Можна зазначити, що для занять бойовим хортингом не існує ніяких обмежень і протипоказань ні за віком, ні за станом здоров'я. Це дозволяє працювати з маленькими дітьми, підлітками, людьми, які мають захворювання рухового апарата, які не мають зору, і навіть з відсутністю деяких зовнішніх ознак, внутрішніх органів тощо.

Бойовий хортинг як бойове мистецтво є невід'ємною частиною традиційної воїнської культури українського народу. Знання бойової культури свого народу надає неоціненну допомогу в розумінні історії поколінь, різних верств суспільства, дозволяє висвітлити нитки, що зв'язують минуле і сьогодення, а головне – дає можливість відновити соціально-історичну пам'ять і прогнозувати майбутнє.

У сучасному світі йде масове захоплення різними системами єдиноборств, але молодь у певній мірі не достатньо знає, що у слов'ян, які були прадавніми українцями, була не менш цікава, і навіть більш ефективна система фізичного, соціального і духовного виховання чоловіків – бойова традиція. У дослідницькій літературі проблема української традиційної бойової культури має своє фундаментальне рішення і самостійно ставиться через необхідність готувати українських воїнів до захисту Батьківщини.

Питання традиційної бойової культури України, специфіки регіональних її форм залишаються плідними темами для культурологічних досліджень. У свою чергу Національною федерацією бойового хортингу України створена базова теоретична і методологічна модель такого феномена, як традиційна бойова культура, в тому числі давньоукраїнська. Наявність розрізнених відомостей про традиційну бойову культуру українців у різних сферах гуманітарного знання спонукає фахівців бойового хортингу синтезувати їх, розглянувши традиційне бойове мистецтво як складний і цілісний за своєю природою феномен загальної культури українського народу.

Можлива і реальна трансляція духовно-морального потенціалу, традицій бойового хортингу в соціокультурні умови, в тому числі і в сучасній Україні, за умови врахування їх

специфіки. На основі гуманітарного значення діяльності, закріпленої у видах підготовки з бойового хортингу, як професійно-прикладного бойового мистецтва непереможного українського воїна.

При розбіжності гуманітарних значень у бойовому мистецтві і держави (спрямованість, ідеолого-політична та інша система) в Україні відбулося офіційне дозволення занять і викладання (трансляція) бойового мистецтва, закріплене в законодавстві. При цьому, самодіяльний суспільний інтерес до бойового хортингу, як виду професійно-прикладного спорту та бойового мистецтва, тим самим став більш мотивований.

Сам процес передачі бойових знань полягає, в першу чергу, не в переданні їх форми, а розкритті духу, творчих можливостей особистості дітей, підлітків, молоді та дорослих. Разом з тим, подібна акультурація неминуче повинна мати свою специфіку у різних історичних і соціокультурних умовах тієї країни, де вона прищеплюється. Так і є, ця країна – Україна, на землях якої завжди жили войовничі чоловіки, мужні воїни, славні козацькі старшини та отамани, гідні захисники рідних земель.

Вивчення прикладної техніки бойового хортингу (застосування ефективної техніки прийомів сутички в нестандартних ситуаціях – у транспорті, на літньому майданчику, у вузькому коридорі, на відкритій місцевості, у лісі тощо) є елементами засвоєння тілоохоронного і поліцейського варіантів бойового хортингу.

В ході тренувань спортсмен-початківець опановує наступні навички: вчиться орієнтуватися в умовах реальної сутички; зможе універсально застосовувати техніку захватів, ударів, кидків, больових і задушливих прийомів; науково-обґрунтовує основи новітніх методик ведення сутички і захисту від озброєного нападника.

Бойовий хортинг є одним з універсальних напрямів бойового мистецтва. Від традиційного і спортивного напрямку, бойовий хортинг відрізняється тим, що породжує універсальні прикладні засоби оборонного характеру як високоефективне воїнське мистецтво, навички якого придатні для застосування на практиці.

У бойовому хортингу основний акцент робиться на досконалість бойової техніки, а також на уміння застосовувати отримані знання на практиці, в умовах агресивної вуличної сутички. На тренуваннях з бойового хортингу спортсмен вчиться швидко реагувати на атаку противника, орієнтуватися в умовах вільної сутички, застосовувати для захисту найбільш ефективні прийоми самооборони.

Філософський аспект, який закладено в широкому розумінні українського мистецтва самозахисту бойового хортингу відходить на другий план під час ведення бойових дій, в екстремальних ситуаціях, моментах необхідності захистити інших, у моментах загрози особистому життю [92–99]. Необхідність діяти швидко і жорстко під час сутички передбачає застосування бойових прийомів, які іноді можуть нанести адекватному і не зовсім агресивному супротивнику фізичної шкоди, а зловмисному нападнику – значних фізичних страждань.

Проте, це не означає, що бойовий хортинг має лише практичну, технічну і тактичну сторону, оскільки справжнє бойове мистецтво, про яке йде мова (в тому числі і тренувальний аспект бойового хортингу), являє собою систему виховання особистості, самовдосконалення тіла і духу. Тому, в бойовому хортингу духовне виховання, в певній мірі, завжди присутнє, і воно фактично супроводжує весь тренувальний процес спортсменів усіх вікових груп.

Водночас, бойовий хортинг є традиційним бойовим мистецтвом військовослужбовців та правоохоронців, а також специфічним культурним феноменом системи Збройних Сил України та інших силових структур держави. Зараз науковці військової науки в Україні досліджують бойовий хортинг та обґрунтовують необхідність його впровадження у практику підготовки воїнів до військової служби і виконання бойових завдань.

Предметом цього дослідження виступає типологічний вигляд бойового хортингу як традиційного прикладного бойового мистецтва на прикладі української військової традиції та культури. Метою цих досліджень є здійснення культурологічного аналізу процесу виникнення і особливостей розвитку найважливіших форм феномена бойового хортингу, як

традиційної бойової культури та елементу явища воїнської культури українського суспільства, необхідного в сучасних умовах для виховання цілісної особистості, здатної до духовно-практичної та матеріальної творчості, а також абсолютно підготовленої до захисту України.

Таким чином, у відповідності з об'єктом, предметом і метою досліджень історії, філософії, педагогіки і психології бойового хортингу визначені завдання дослідження тренувальної діяльності для фахівців цієї галузі:

- 1) проаналізувати в широкому і вузькому сенсі основні поняття бойового хортингу;
- 2) розглянути історичний розвиток українського національного професійно-прикладного бойового мистецтва – бойового хортингу, як явища бойової культури української нації;
- 3) розглянути роль бойового хортингу у розвитку особистості дітей, юнаків, підлітків, допризовної молоді та військовослужбовців діючих військових частин, а також учасників бойових дій, ветеранів війни і Збройних Сил України;
- 4) охарактеризувати основи української військової сили та її специфічні риси;
- 5) висвітлити відображення бойового хортингу в культурі і мистецтві;
- 6) проаналізувати масові всеукраїнські змагання з бойового хортингу, характеризувати їх особливості та можливості популяризації військової справи в Україні;
- 7) дослідити культурні основи бойового хортингу;
- 8) розглянути роль бойового хортингу в культурі українського суспільства;
- 9) показати місце бойового хортингу в системі морально-етичного становлення особистості;
- 10) розглянути систему бойового хортингу, як засіб реалізації прихованих можливостей людини щодо оволодіння прийомами самозахисту від нападника в реальних екстремальних умовах.

Наукова новизна дослідження бойового хортингу полягає в наступному. У дослідницьке поле культурології включається феномен бойового хортингу як традиційної бойової культури української нації та специфічний комплекс різноманітних форм матеріальної і духовно-практичної діяльності, а також як засіб специфічної бойової воїнської самотворчості.

У дослідженні дається культурологічне трактування понять «військово-прикладне бойове мистецтво української нації», «традиційне бойове мистецтво Збройних Сил України» на базі сформованого дослідницького досвіду щодо розвитку бойового хортингу. Здійснено аналіз сучасних видів підготовки військовослужбовців та правоохоронців засобами бойового хортингу як традиційної бойової культури України, а також встановлена кардинальна відмінність бойового хортингу від стародавніх форм бойового традиційного мистецтва і показана трансформація традиційної бойової спадщини України.

На базі вивчення сучасного змісту бойового хортингу як традиційної бойової культури в структурі загальнолюдської культури України виявлено його роль у культурі українського суспільства, позитивна ретрансляція в життєдіяльність військової людини сукупності переданих з покоління в покоління значущих цінностей, звичаїв, традицій, норм і правил поведінки, які впроваджує бойовий хортинг.

Дослідження засобів бойового хортингу має велику науково-практичну значимість, яка зростає зі становленням культурологічного розуміння традиційної бойової культури української нації, адже бойовий хортинг є також формою фізичного вдосконалення. Інша справа, що люди, які приймають рішення займатися бойовим хортингом, знаходяться на тренуваннях для того, щоб навчитися навичкам ефективно захищати себе і своїх близьких. Але вони мають орієнтуватися у питаннях необхідності та правомірності застосування сили.

Треба розуміти те, що навички бойового хортингу необхідно застосовувати тільки для захисту, а не для нападу, і тим більше – не для скоєння злочину. Звичайно, сила характеру для цього потрібна, але ще важливіше – поняття адекватного застосування прийомів, знання моментів прикладання сили, використання важелів проти нападника, фізична форма, реакція на дії нападника, володіння технікою і тактикою ведення сутички, розуміння системи

орієнтування в умовах спонтанного бою, вміння відобразити напад від двох або трьох супротивників, комбінувати бойові прийоми самозахисту тощо.

У цьому є основна відмінність бойового хортингу від традиційних спортивних видів єдиноборств. У теперішній час бойовий хортинг виключає застосування тієї чи іншої техніки за встановленими правилами. Напроти, на заняттях з бойового хортингу інструктори вчать комбінувати бойові техніки у залежності від ситуації, що склалася в певний даний момент, застосовуючи такі прийоми, які максимально ефективні в даний момент і у даних обставинах.

Це демонструє те, що бойовий прилад і зміст прикладної техніки бойового хортингу не є для того, щоб зайняти гідне місце на змаганнях, отримати медаль або пояс наступної кваліфікації (ступінь бойового хортингу – *rank*), а тренування проходять, передусім, з метою вдосконалення навичок самооборони, які можна застосовувати на практиці в умовах реальної сутички з противником.

Для того, щоб говорити про значення та ефективність застосування прийомів бойового хортингу, як професійно-прикладного бойового мистецтва військовослужбовців та правоохоронців, необхідно повністю вникнути в них, прийти до розуміння глибинної суті бойових прийомів. А для цього спочатку потрібно зрозуміти саму суть і значення бойового вишколу воїна. Прикладне бойове мистецтво, яким є бойовий хортинг – це різні системи підготовки і самозахисту, різні методики тренування, але всі вони спрямовані на розвиток, головним чином, автоматично відпрацьованих навичок ведення рукопашної сутички всіма можливими засобами для нейтралізації нападника.

Висновок. Таким чином, у статті надано визначення бойового хортингу у військовому мистецтві, обґрунтована можливість і доцільність формування навичок фізичного самовдосконалення особистості у ході занять бойовим хортингом на основі створення спортивного та освітнього середовища, методики навчання та творчості тренера, використання яких сприяє поліпшенню рівня фізичної придатності спортсменів бойового хортингу, спортивної діяльності перспективних спортсменів. У результаті наукового дослідження нами визначено аспекти Бойового хортингу у військовому мистецтві, форми і методи занять бойовим хортингом для фізичного самовдосконалення особистості, охарактеризовано зміст програм загальної і спеціальної фізичної підготовки, що відкриває шлях до подальших розробок у цьому напрямі.

Перспективи подальшого дослідження. Подальша робота над визначенням бойового хортингу у військовому мистецтві, удосконаленням професійно-прикладної фізичної підготовки, вихованням фізичної культури та основ здоров'я, вдосконаленням знань і умінь щодо технологій бойового хортингу, формуванням цінностей патріотизму молоді засобами бойового хортингу у констатувальному, формуальному та контрольному експериментах буде конкретизована в результатах дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко С. А. Підготовка професійних захисників України у системі бойового хортингу / С. А. Антоненко, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 52–62.
2. Бабурнич С. А. Професіограма спортивного судді з бойового хортингу / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 343–353.
3. Біла В. Р. Військово-патріотичне виховання школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом / В. Р. Біла, Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 242–254.
4. Бобік С. П. Формування професійно-психологічних здібностей співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом / С. П. Бобік, Е. А. Єрьоменко, С. П. Параниця // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 23–38.

5. Боднарчук О. Г. Бойовий хортинг для підготовки співробітників правоохоронних органів / О. Г. Боднарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 226–242.
6. Бойовий хортинг – національний вид спорту і школа підготовки українського воїна / І. Суліма, Е. Єрмоєнко, К. Кукушкін, С. Полторацький // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 71–82.
7. Бойовий хортинг – система національно-патріотичного виховання дітей та молоді / О. Бухтіяров, Е. Єрмоєнко, О. Буток, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 61–70.
8. Бойовий хортинг – фундаментальний осередок воїнських традицій української землі / С. Параниця, Е. Єрмоєнко, Г. Коломоєць, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 105–115.
9. Бойовий хортинг у впровадженні науково-методичної літератури з рекреації, фізичної реабілітації і художніх творів спортсменами підліткового та студентського віку / С. Бадьора, Е. Єрмоєнко, М. Тимчик, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць. – 2018. – Вип. 9. – С. 190–199.
10. Бойовий хортинг у загальній системі фізичної та спеціальної підготовки співробітників правоохоронних органів / В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 368–377.
11. Бойовий хортинг у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко, Ю. В. Черпак, І. В. Суліма // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 544–553.
12. Бойовий хортинг у комплексі функціональної та професійної підготовки курсантів до служби в правоохоронних органах / В. А. Гришук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 14–28.
13. Бойовий хортинг у методиці вдосконалення силових якостей спортсменів різного віку / А. Литвиненко, Е. Єрмоєнко, О. Остапенко, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 214–222.
14. Бойовий хортинг у програмі навчання і професійно-прикладної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей закладів вищої освіти України / В. Біла, Е. Єрмоєнко, В. Гришук, О. Бухтіяров // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 6–19.
15. Бойовий хортинг у системі підготовки співробітників правоохоронних органів до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла, В. В. Боднарчук, С. П. Бобік // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 513–527.
16. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / Е. Єрмоєнко, В. Чмелюк, В. Біла, В. Гришук // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 52–60.
17. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла, В. А. Гришук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 72–95.
18. Бойовий хортинг як засіб виховання всебічно розвиненої особистості / С. А. Антоненко, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 399–415.
19. Бойовий хортинг як засіб виховання справедливості в молодших школярів у процесі гурткових занять / С. Болтівець, Е. Єрмоєнко, О. Остряньська, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 148–160.
20. Бойовий хортинг як засіб військово-прикладної та фізичної підготовки особового складу підрозділів з протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький, І. В. Суліма, О. І. Марченко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 43–58.
21. Бойовий хортинг як засіб фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів / О. Буток, Е. Єрмоєнко, С. Болтівець, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 220–231.
22. Бойовий хортинг як засіб формування в школярів фізичних здібностей як основи тверезого способу життя в майбутній життєдіяльності / О. Остапенко, М. Зубалій, Е. Єрмоєнко, М. Тимчик // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 166–172.
23. Бойовий хортинг як система морально-етичного виховання особистості / Т. Федорченко, Е. Єрмоєнко, І. Суліма, С. Полторацький // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 42–51.

24. Бондарчук В. В. Бойовий хортинг як засіб формування професійно-прикладних якостей курсантів і працівників силових структур / В. В. Бондарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 188–200.
25. Брухно Ю. С. Бойовий хортинг як засіб формування фізичної культури студентів і курсантів / Ю. С. Брухно, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 200–214.
26. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг як система підготовки українського професійного воїна-патріота / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 126–139.
27. Впровадження навчальної дисципліни «Бойовий хортинг» у систему освіти України / Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 101–126.
28. Гарбовський Л. А. Бойовий хортинг і методика викладання у закладах вищої освіти / Л. А. Гарбовський, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 155–173.
29. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у системі початкової школи закладів загальної середньої освіти / Л. О. Гречана, Е. А. Єрмоєнко, С. М. Солодько // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіт», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 554–563.
30. Гречаний О. М. Методика викладання бойового хортингу в процесі гурткової роботи у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 251–262.
31. Гришук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної підготовки правоохоронців до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. Л. Гришук, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Бухтіяров // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 59–73.
32. Гришук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної, функціональної підготовки студентів, курсантів і слухачів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / В. Л. Гришук, Е. А. Єрмоєнко // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіт», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 537–544.
33. Гришук В. Л. Службовий обов'язок та етичні цінності правоохоронців як результат виховання у системі бойового хортингу / В. Л. Гришук, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 80–101.
34. Довгань Н. Бойовий хортинг як інструмент соціалізації студентів закладів вищої освіти / Н. Довгань, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 177–186.
35. Єрмоєнко В. Засоби профілактики основних стоматологічних захворювань у студентів, курсантів, спортсменів бойового хортингу та співробітників правоохоронних органів / В. Єрмоєнко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 116–126.
36. Єрмоєнко В. Е. Медичний контроль змагальної діяльності з бойового хортингу / В. Е. Єрмоєнко, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 195–215.
37. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 203 с.
38. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – виховна система школярів України / Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 240–251.
39. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі професійної підготовки співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 28–40.

40. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2018. – Вип. 9. – С. 31–39.
41. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
42. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Нац. федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
43. Єрмоєнко Е. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2019. – Вип. 11. – С. 55–70.
44. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт»*. – 2019. – Вип. 10 (118). – С. 49–56.
45. Єрмоєнко Е. А. Виховна система бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 156–171.
46. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 360 с.
47. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.
48. Єрмоєнко Е. А. Військово-патріотичне виховання старшокласників засобами бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // К. : Паливода А. В., 2020. – 1110 с.
49. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний і бойовий хортинг у системі професійної підготовки допризовної молоді, військовослужбовців та правоохоронців / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р.* / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 527–533.
50. Єрмоєнко Е. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
51. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. С. 71–79.
52. Єрмоєнко Е. А. Кваліфікаційна система бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 155 с.
53. Єрмоєнко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії / Е. А. Єрмоєнко // *Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конфе., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький* / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи, 2020. – С. 18–23.
54. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К.: ГС «НФБХУ», 2020. – 122 с.
55. Єрмоєнко Е. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
56. Єрмоєнко Е. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2018. – Вип. 9. – С. 127–138.
57. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 890 с.
58. Єрмоєнко Е. А. Методичні плани навчально-тренувальної роботи з бойового хортингу : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 75 с.
59. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для позашкільних навчальних закладів : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 521 с.
60. Єрмоєнко Е. А. Наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом [Електронний ресурс] / Е. А. Єрмоєнко //

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт /» – 2020. – Вип. 3(123). – С.47–56. – Режим доступу : [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09).

61. Єрмоєнко Е. А. Організація тренувальної діяльності з бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 262 с.

62. Єрмоєнко Е. А. Основоположні принципи бойового хортингу. *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 22–31.

63. Єрмоєнко Е. А. Особливості самовиховання в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 40–55.

64. Єрмоєнко Е. А. Особливості фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 39–42.

65. Єрмоєнко Е. А. Правомірність застосування службово-прикладних прийомів фізичного впливу системи бойового хортингу в екстремальних умовах соціального характеру у межах необхідної самооборони / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 95–110.

66. Єрмоєнко Е. А. Психічні процеси в бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 63–72.

67. Єрмоєнко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з бойового хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 84 с.

68. Єрмоєнко Е. А. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 187–205.

69. Єрмоєнко Е. А. Теоретико-методичні засади виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 191 с.

70. Єрмоєнко Е. А. Технічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 652 с.

71. Єрмоєнко Е. Філософія бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 82–104.

72. Єрмоєнко Е. Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 261–274.

73. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – виховна система особистості : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 627 с.

74. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.

75. Івашковський В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. Івашковський, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.

76. Кукушкін К. М. Методика військово-патріотичного виховання школярів у процесі занять бойовим хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 6–14.

77. Лях В. Інноваційні підходи у боротьбі «Лави на лаву» з учнями козацьких класів і спортсменів бойового хортингу / В. Лях, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 164–176.

78. Методика викладання бойового хортингу для студентів та курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / Е. Єрмоєнко, В. Чмелюк, В. Гришук, С. Бадьора. // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 196–219.

79. Національний професійно-прикладний вид спорту України – бойовий хортинг / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 38–52.

80. Оптимізація функціональної підготовки курсантів та співробітників правоохоронних органів за методиками бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–

15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 62–80.

81. Остряньська О. Бойовий хортинг у впровадженні творчих здобутків передового регіонального педагогічного досвіду формування у старших дошкільників соціально-комунікативних умінь у театралізованій діяльності з використанням хортинг-ляльок / О. Остряньська, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 173–186.

82. Петрочко Ж. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. Петрочко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.

83. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.

84. Принципи застосування прикладних прийомів бойового хортингу співробітниками правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Грищук, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 254–263.

85. Присяжнюк С. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. Присяжнюк, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.

86. Психологічні та соціальні основи виховання особистості у системі бойового хортингу / Н. Зубалій, М. Зубалій, Е. Єрмоєнко, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 122–129.

87. Пустолякова Л. Бойовий хортинг у системі навчання фізичних вправ загального розвитку та спеціально-підготовчих вправ на заняттях з фізичного виховання у закладах вищої освіти / Л. Пустолякова, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 187–195.

88. Рудей Д. Ю. Бойовий хортинг у комплексі виховних засобів спортсменів шкільного віку / Д. Ю. Рудей, О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 334–343.

89. Силова підготовка школярів 14-17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. Єрмоєнко, С. Болтівець, І. Суліма, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.

90. Сичов С. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. Сичов, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.

91. Степура Т. М. Бойовий хортинг як засіб формування специфічних психічних властивостей співробітників правоохоронних органів / Т. М. Степура, Е. А. Єрмоєнко, О. В. Буток // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 173–188.

92. Тішин А. В. Застосування прийомів бойового хортингу при вдосконаленні навчання у вищих освітніх установах правоохоронних органів України / А. В. Тішин, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 296–305.

93. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг у підрозділах державної митної служби для підготовки співробітників до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Бондарчук // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 7–25.

94. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг як чинник навчання і професійної підготовки курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Бондарчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 8–23.

95. Шаповалов Б. Б. Перспективи розвитку бойового хортингу як засобу підготовки військовослужбовців правоохоронних органів військової структури до дій з ризиком для життя та здоров'я / Б. Б. Шаповалов, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 315–322.

96. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Butok, O. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortynng – systema natsionalno-patriotichnoho vykhovannia ditey ta molodi* [Combat horting is a system of national-patriotic education of children and youth]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynngu*. Issue 9 (pp. 61–70). Kyiv: Palyvoda A. V.

97. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Boyovyi khortynng yak zasib profesiynoprykladnoi pidgotovky pravookhorontsiv do vykonannia sluzhbovo-boyovykh zavdan z protydii kontrabandi u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl* [Combat horting as a means of professional and applied training of law enforcement officers to perform combat missions to combat smuggling in the areas of the Joint Forces Operation]. *Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku)*. Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 59–73.

98. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2019). *Boyovyi khortyng u program navchannia i profesiyno-prukladnoi pidgotovky kursantiv pravoohoronnykh spetsialnostei zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy* [Combat horting in the program of training and professional and applied training of cadets of law enforcement specialties of higher education institutions of Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 11 (pp. 6–19). Kyiv: Palyvoda A. V.

99. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bondarchuk, V. V. (2020). *Boyovyi khortyng u pidrozdilakh derzhavnoi mytnoi sluzhby dlia pidhotovky spivrobotnykiv do protydii nezakonnomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl na skhodi Ukrainy* [Combat horting in the units of the State Customs Service to prepare employees to combat the illegal movement of goods in the areas of the Joint Forces Operation in eastern Ukraine]. *Protydiya Nezakonnomu peremishchenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku)*. Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 7–25.

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНА ПРОГРАМА БОЙОВОГО ХОРТИНГУ

Кузора І. В.

Київський університет ім. Бориса Грінченка

Єрмоєнко Е. А.

Університет ДФС України, м. Ірпінь

Вєхтєв В. В.

*Кіровоградська обласна федерація бойового хортингу,
м. Кропивницький*

Актуальність наукового дослідження. У сучасному світі напруженого життя навички бойового хортингу використовуються як для фізичного, так і для духовного самовдосконалення. Щоденні тренування з бойового хортингу приводять до порядку тіло, допомагають воїну гармонізувати свій душевний стан [1–12; 18–29]. Філософія цього прикладного бойового мистецтва відіграє важливу роль у вихованні людини, робить з неї справжнього воїна-переможця. Фізична культура засобами бойового хортингу – діяльність людини, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток спеціальних фізичних здібностей, яка є частиною загальної культури людини, а також частиною культури суспільства.

Основними показниками стану фізичної культури засобами бойового хортингу в суспільстві є: рівень здоров'я і фізичного розвитку людей; ступінь використання фізичної культури у військовій та правоохоронній сфері, галузі виховання та освіти, у виробництві, побуті, в організації вільного часу; характер системи фізичного виховання, розвиток масового спорту, вищі спортивні досягнення тощо.

Таким чином, у світі складається така ситуація, що якщо люди займаються бойовим хортингом, то не відбувається спаду фізкультурно-оздоровчої активності людей після 25 років, як це буває загалом. Люди після університету починають працювати, розвиватися в професійній сфері, але і фізично вміють відпочивати. Це є важливим позитивом, оскільки в іншому випадку ситуація може привести до того, що в найбільш ефективний період трудової діяльності буде спостерігатися згасання фізичних здібностей людини і, отже, погіршення здоров'я і зниження продуктивності праці [13].

Виклад основного матеріалу. Проблеми розвитку бойового хортингу в Україні вирішуються через розвиток різноманітних форм активності і спортивні змагання. Органи влади України не залишають без уваги ці питання, і постійно прагнуть покращити форми роботи. Також слід виділити позитивні моменти, які вказують на те, що відбуваються поліпшення в області бойового хортингу: існує і реалізується ряд державних програм, пов'язаних з розвитком бойового хортингу за кордоном. Україна намагається активно брати участь в організації та проведенні змагань найвищого рівня в різних країнах світу.

Вехтєв Валерій Валерійович	президент Кіровоградської обласної федерації бойового хортингу, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій
Ганчева Владислава Ігорівна	співробітник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України
Гарбовський Леонід Антонович	доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, доцент
Гречаний Олександр Миколайович	учитель-методист фізичної культури Київської інженерної гімназії, перший віце-президент Національної федерації бойового хортингу України, майстер спорту України з хортингу
Грищук Віктор Леонідович	кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій
Дервянко Вікторія Василівна	завідуючий сектором наукового та навчально-методичного забезпечення змісту суспільної, громадської та технологічної освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України, майстер спорту України з хортингу
Деркач Оксана Вікторівна	провідний фахівець кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України
Єрмоєнко Вероніка Едуардівна	майстер спорту України з хортингу, студентка Національного медичного університету імені О. О. Богомольця та військової кафедри Всеукраїнської військової медичної академії, студентка Навчально-наукового інституту спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації Університету державної фіскальної служби України, член національної збірної команди України з хортингу, чемпіонка України з хортингу.
Єрмоєнко Едуард Анатолійович	кандидат педагогічних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, член кафедри ЮНЕСКО «Превентивна освіта і соціальна політика», Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України, президент Всесвітньої федерації бойового хортингу, учасник бойових дій
Зверєв Антон Віталійович	інспектор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, майстер спорту України, капітан податкової міліції

Полторацький Сергій Сергійович	начальник медичної служби Міністерства оборони України, президент Національної федерації військово-прикладного хортингу України, майстер спорту України з хортингу
Рамазанова Уляна Василівна	старший інспектор з особливих доручень відділу спеціалізованої та професійної підготовки фахівців з фінансових розслідувань Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції
Рудей Дмитро Юрійович	директор Київської інженерної гімназії, учитель-методист
Сидоренко Олексій Миколайович	кандидат економічних наук, начальник навчального відділу Університету державної фіскальної служби України, кандидат у майстри спорту України з хортингу
Степура Тетяна Миколаївна	провідний фахівець Навчально-наукового інституту спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації Університету державної фіскальної служби України, кандидат у майстри спорту України з хортингу
Тимчик Микола Валерійович	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри футболу Національного педагогічного університету імені Миколи Драгоманова, науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, майстер спорту України з хортингу
Тішин Андрій Володимирович	старший викладач кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, майстер бойового хортингу
Федорченко Тетяна Євгенівна	доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, кандидат у майстри спорту України з хортингу
Чмелюк Василь Васильович	кандидат юридичних наук, проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, полковник податкової міліції, учасник бойових дій
Шаповалов Борис Борисович	кандидат психологічних наук, доцент, президент Міжнародної федерації поліцейського хортингу, президент Федерації поліцейського хортингу України, віце-президент Національної федерації бойового хортингу України

Наукове видання

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

(українською, російською та англійською мовами)

*Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції*

14-15 липня 2020 р., м. Ірпінь, Університет ДФС України

Частина 2

Колектив авторів
Друкується в авторській редакції

Упорядник: Е. А. Єрмоменко

Підписано до друку 29.08.2020 р.
Формат 84x108/16
Умов. друк. арк. 91,56

Папір офсетний
Друк офсетний
Гарнітура Times

Зам. № 0238
Наклад 50 пр.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром Університету ДФС України.
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 5104 від 20.05.2016 р.)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ